

Tisvilde Højskole – det tidligere Pension Julsgaard

Tisvilde er stedet, hvor ikke blot Danmarks, men verdens ældste seniorhøjskole ligger. Højskolen er i virkeligheden et gammelt somerpensionat, som gennem tiden er ombygget og udbygget. En vis pensionatsstemning finder man her stadig, men nu iblandet højskolesang og inspirerende undervisning. Der er skruet op for fællesskabet og charmen – ikke mindst når forstander Mogens Johansen spiller op til jamsession på sin klarinet, eller, med et smil på læben, forsøger at huske alle navnene på højskolens mange guldfisk i havens guldfiskedam. ”Der har vi Vibeke, Oskar, Jens og . . .”

Da enkefru Emilie Jensen (1872-1930) i 1915 åbnede sit pensionat på hjørnet af Hovedgaden og Jeppe Andersensvej, kaldte hun det Pension Julsgaard til minde om sin afdøde mand Julius Jensen, der indtil 1913 havde været vært på den daværende Tisvilde Kro. Vejen fik siden navnet Julsgårdsvej efter pensionatet.

Tisvildeleje så dengang meget anderledes ud. Der var betydeligt mere åbent og stort set ingen store træer. Bebyggelsen var også sparsom, hvilket betød, at der fra pensionatet var en storslået udsigt over Lejet, Kildegaardens marker og overdrevet, der strakte sig mod skoven med et væld af vilde blomster. Fra pensionatets førstesal kunne man tydeligt se det store badehotel på Hyrdebakken og samtidig var der kik til havet. På den tid hvor pensionatet blev bygget, var Pension Kildegaard stadig et landbrug med græssende kvæg på marken, og Pension Højbohus (Tisvildeleje Strandhotel) var stadig købmands-handel og vognmandsforretning med hestevognskørsel.

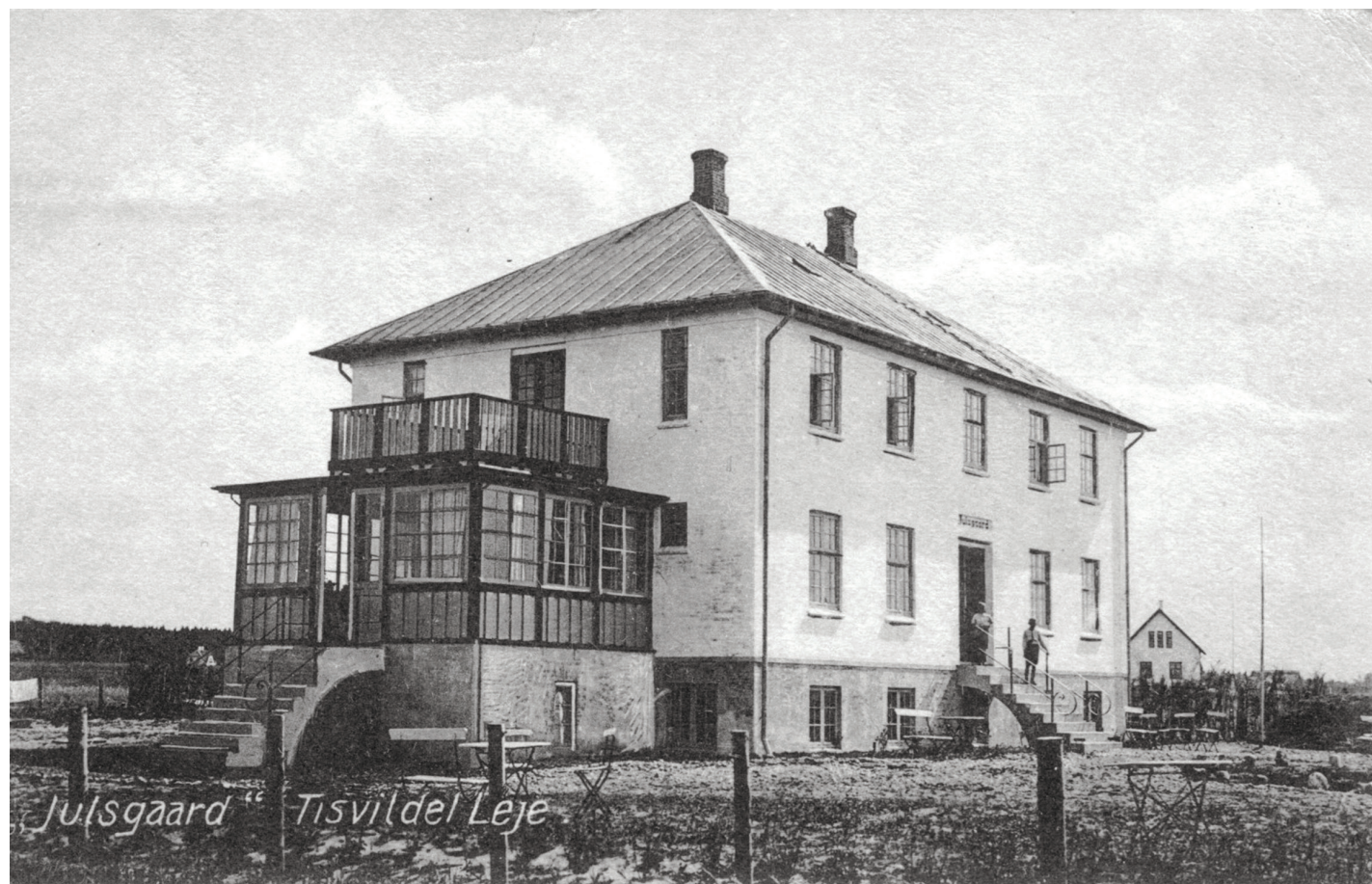
Civilingeniør Halfdan Tvermoe og hans hustru Helene var nogle af Pension Julsgaards første sommergæster. De

boede godt og vel tre måneder hver sommer på pensionatet, i årene 1917 til 1925. Parret blev så glade for Tisvilde, at de købte egen grund og fik bygget sommerhuset ”Solkrogen” ikke langt fra Julsgaard. Med tiden fik de fire døtre, hvoraf deres datter Liv Tvermoe (1924-2019) slog sig fast ned i Tisvildeleje og blev kendt i byen som ”den grønne dame” – altid iklædt grønne farver – og agtet for sit store lokalhistoriske kendskab. Også erhvervsleder og debattør Asger Aamund (f. 1940) boede som barn på Pension Julsgaard, og blev ligeledes så glad for Tisvilde at han som voksen købte sommerhus her.

Med tiden overtog Emilie Jensens søn, Mogens Jensen (1904-79), driften af pensionatet. Han var udlært kok på Langelinie Pavillonen og Store Kro i Fredensborg, og beskrives, ligesom sin far Julius Jensen, som en dygtig kok og ”en kapacitet inden for madkunst”. Fiskerne i Lejet fangede dengang store mængder hummere, og pensionatets gæster fik ofte en halv hummer til forret. Tirsdag var fiskedag, og så stod menuen på kogte eller stegte rødspætter.

I 1950 mødte Mogens Jensen, Agnethe Møllegaard, Nete (1920-2009), der som yngre havde været stuepige på Pension Helenekilde. De blev senere gift og kom til at drive Julsgaard sammen med stor dygtighed.

Nete gjorde alt hvad der stod i hendes magt for at gøre alle gæster glade og tilfredse. Det var lidt af en kunst. Mange ønskede at bo på samme værelse og sidde ved samme bord som tidligere år. Og så var der dem, som ikke ville forstyrres. Filmproducent Henrik Sandberg (1919-1993), der stod bag mange folkekære komedier, som ”Sommer i Tyrol” og ”Soldaterkammerater”, frabad sig at sidde

sammen med andre ved måltiderne. Efter hans mening støjede det for meget. Ved en af filmoptagelserne i Tisvildeleje måtte Dirch Passer i vandet ved molen iført fuld uniform – det var noget som vakte opsigt.

Efter mange år som vært og kok solgte Mogens Jensen pensionatet til Ældreklubbernes Samvirke i 1967.

Danmarks første højskole blev oprettet i Sønderjylland helt tilbage i 1844, men først efter nederlaget i krigen 1864 fik folkehøjskolerne for alvor deres gennembrud, som et led i den nationale genopbygning. I 1890 var der således 75 højskoler spredt ud over landet – nogenlunde samme antal som i dag – primært for unge mænd, men efterhånden også for unge kvinder. Man skulle helt frem til 1967, før der var nogen der tog initiativ til at oprette en højskole for folk på den anden side af arbejdslivet. Initiativet kom fra den socialdemokratiske folketingsmand og formand for det der dengang hed Ældreklubbernes Samvirke, Kristian Albertsen (1917-1990). Det

gamle familiepensionat blev nu indrettet som verdens allerførste højskole for pensionister og fik navnet "Kaj Bundvad-Skolen" efter den daværende socialdemokratiske socialminister Kaj Bundvad (1904-1976), der havde særligt fokus på at forbedre pensionisternes vilkår.

Med udgangspunkt i samme tankesæt, idealisme og solidaritet, som i Tisvilde havde skabt HK's feriehjem Borshøjgaard, etableredes nu en pensionisthøjskole. I 1933 var det Staunings vidtgående socialreform, hvor blandt andet sociale ydelser gik fra at minde om almisser til i højere grad at blive baseret på rettigheder. I 1938 kom ferieloven og i 1960'erne kom så for alvor turen til pensionisterne. Under Jens Otto Krags regering og med socialminister Kaj Bundvad blev der skabt flere sociale tiltag – blandt andet en forbedring af folkepensionen. Men fokus blev nu også rettet ud over de materielle fornødenheder. Åndelig vækst og trivsel kom på dagsordenen. Der skulle være et godt og indholdsrigt liv efter arbejdslivet.

Kaj Bundvad-Skolen blev indviet den 9. september 1967 og festtalen blev holdt af statsminister Jens Otto Krag, som ved denne lejlighed bebudede: "Vort samfund har råd til at vende interessen mod den enkeltes trivsel og tilværelsens indhold – i modsætning til de materielle rammer".¹

Samvirkets formand, Kristian Albertsen, erklærede ved samme lejlighed, at skolens opgave ikke alene var at fylde oplysning og viden på eleverne, men først og fremmest havde til hensigt at skabe fornyet livsglæde og åbne den enkeltes sind.

I håbet om at skolen kunne blive en statsstøttet folkehøjskole, valgte man en læreruddannet forstander, den blot 28-årige Momme Knudsen. Som pedel og leder af hobbyafdelingen blev det Peter Petersen, hvis hustru, Käthe Petersen, blev ansat til at tage sig af køkkenet. Käthe kom til at arbejde ihærdigt for højskolen i 25 år, heraf de 12 af årene som en højt værdsat forstanderinde. Også hendes mand, Peter Petersen, var i godt 8 år forstander for skolen.

Udsigten fra Tisvilde Badehotel mod byen. Den hvide bygning øverst i midten med to skorstene er Pension Julsgaard. Fra Julsgaard mod venstre i bindingsværk ses Villa Gylfe (Tisvilde Kro) og derefter Hovedgaden 51, som var aftægtsbolig til Kildegaarden. Fra Julsgaard mod højre ses, med det lyse tag og den mørke mur, Jørgensens afholdshotel. Vejen der ses på billedet er Hyrdebakken. Ca. 1917. Postkort.

Tv. Pension Julsgaard, ca. 1917. Postkort.

Käthe og Peter ankom til det gamle pensionat 1. juli 1967. Hun fortæller:

”Ombygningen begyndte fire dage efter ankomsten. Peters første opgave var at føre det daglige tilsyn. Det største arbejde var køkkenet. Det gamle var blevet totalt kasseret, og vi fik indrettet et nyt, der var så moderne at det stadig fungerer fint. Der var flere uheld undervejs, f.eks. gik tømrerfirmaet konkurs, så det begyndte at knibe med tiden. Men mange gav en hånd med. Blandt dem kunstneren Kaj Walther og hans kone Strit, og det blev indledningen til et mangeårigt venskab mellem dem og skolen.”¹

Kunstmaler Kaj Walther var igennem mange år fast tilknyttet højskolen og kom her blandt meget andet til at stå for en lang række foredrag – lige fra lysbilledforedrag om hans fantastiske grønlandsekspeditioner, foredrag om ”avanceret kunst”, til foredrag om Nordsjælland under titlen ”Nordsjællands Riviera”.

I 1969 tiltrådte en ny forstander i skikkelse af den kun 26-årige Poul Bertolt. Bladet ”God tid” kom på besøg og talte med eleverne. Her mødte bladets udsendte fru Gudrun Sørensen fra København, som var taget på højskole i stedet for at besøge sin familie:

”Jeg har voksne børn, der alle vil have mig på besøg. De kan ikke blive enige om, hvem jeg skal være hos. Så tog jeg det på tværs – og holder mig gode venner med alle.”²

Højskolen tog af og til sine elever med på hestevognskørsel ned gennem Hovedgaden og rundt i Tisvilde Hegn. Forstander Poul Bertolt fortæller:

”I sommer havde vi en morsom oplevelse, da vi kørte gennem byen. Folk råbte hurra og vinkede til os, indtil en tilskuer pludselig udbrød: – Det er fandeme nogle gamle studenter . . .”²

Man skal lære hele livet, og dengang i slutningen af 60’erne var der morgengymnastik, hobby-, sundhed-, og socialundervisning på programmet. Endvidere husger-

ning med kaloriefattig, vitaminrig kost, nationaløkonomi, musikorientering og litteratur.

Der var et betydeligt større antal kvinder end mænd, som benyttede sig af højskolen. Måske netop derfor kom Magasinet ”Metal” på besøg og skrev en længere artikel med overskriften ”Gamle hunde lærer nye kunster”. Magasinet skrev:

”Der er ikke ret meget, der er tvunget på ”Kaj Bundvad skolen” – det officielle navn på den pensionisthøjskole, Ældreklubbernes Samvirke for et par år siden indviede i Nordsjælland, men husholdning er en af de ting, hvor man øver mild tvang.”³

”Det siger sig selv, at det ikke kan være nogen let opgave at få en gammel smedesvend, der er vant til at tumle med hammer og ambolt, til at gå ombord i gryderne, men de gør det faktisk.”³

I 1969 havde der allerede været et stort spænd af elever, både hvad angik alder og baggrund. Den yngste havde været 31 og den ældste 94 år. Et ophold på højskolen varede 12 dage, med plads til 34 elever af gangen. Også forstander Poul Bertolt syntes det var en skam, at der ikke var flere mænd der benyttede stedet:

”Vi kan da lokke med, at det ikke er støvede bøger og kedelig undervisning det hele. Der har været adskillige forlovelser, og to ægtepar har fundet hinanden heroppe.”³

Allerede fra start manglede højskolen plads til alle. Derfor købte Ældreklubbernes Samvirke allerede to år efter åbningen den store anneksbygning ”Bella Vista”, Skovporten 2, der tidligere havde hørt til Pension Tisvildehus. Højskolen fik en lille bus, så det blev muligt at hente og bringe eleverne mellem Julsgårdsvej og Skovporten, men på trods af annekssets meget tætte beliggenhed var det alligevel en noget upraktisk foranstaltning, at køre eleverne frem og tilbage flere gange om dagen.

Øverst. Blandt de glade damer på Kaj Bundvad-Skolen står den fhv. formand for Dansk Metal og fhv. næstformand for socialdemokratiet Hans Rasmussen (1902-1996). Foto: Ca. 1972, Gribskov Arkiv.

Nederst. Det gamle Pension Julsgaard blev i 1967 omdannet til Kaj Bundvad-Skolen. Siden skiftede skolen navn til Pensionisthøjskolen i Tisvilde. I dag er navnet Tisvilde Højskole. Postkort.

I 1973 blev det muligt for skolen at købe en villa, som lå bagved skolen, og denne blev indrettet med værelser. Bella Vista blev solgt i 1975 og frigav en sum penge, der sammen med midler fra fonde, foreninger og private donorer gjorde det muligt at udbygge højskolen. Her blev indrettet en mængde værelser og et stort motions- og hobbyrum. Endnu en socialdemokratisk statsminister, Anker Jørgensen, holdt indvielsestalen til den nye fløj.

I begyndelsen var højskolen tilknyttet undervisningsministeriet, med henblik på at blive en statsstøttet folkehøjskole. Men skolen manglede lokaler, forstanderbolig og lærerboliger og kom derfor, på trods af udvidelse og tilbygning, ikke til at opfylde kriterierne for en folkehøjskole. Derfor kom den heller ikke til at modtage

statsstøtte. Men højskolen modtog i en periode kommunalt tilskud. Kristian Albertsen skrev dengang at pensionisthøjskolen i Tisvilde fortrinsvis var beregnet for pensionister fra de tre hovedstadskommuner – København, Frederiksberg og Gentofte – da disse kommuner ydede driftstilskud til skolen. Også den enkelte deltager kunne få tilskud, hvilket gav nogle fantastisk attraktive kursuser. I 1969 kostede et 12 dages ophold, all inclusive, således 170 kr. på et tremands- eller dobbeltværelse – hvis man vel at mærke var heldig at komme fra en af disse kommuner.

I 1982 blev højskolen selvejende og frigjort fra ministeriet – og blev dermed også fri til helt selv at bestemme over undervisningen. Som formand for højskolens bestyrelse valgtes det socialdemokratiske folketingsmedlem Erik B.

Tidligere Tisvildelejer Erik Pedersen arbejdede som pedel og chauffør for Tisvilde Højskole (Kaj Bundvad-Skolen). Her er han ankommet med højskolens lille bus til annekset "Bella Vista", Skovporten 2, med et hold elever. Bella Vista var en del af højskolen fra 1969 til 1975. Foto: 1973, Gribskov Arkiv.

Tv. Fra venstre ses initiativtageren til oprettelsen af Kaj Bundvad-Skolen, det socialdemokratiske folketingsmedlem Kristian Albertsen (1917-1990), og dernæst statsminister Anker Jørgensen (1922-2016). De to herrer besøgte højskolen i forbindelse med indvielsen af skolens nye tilbygning i foråret 1976. Anker Jørgensen stod for indvielsestalen. Kristian Albertsen var meget berejst, og hjembragte mange forskellige ting til udsmykning af højskolens værelser, der fik navne efter forskellige lande. Foto: Anne Sophie Rubæk Hansen, Lokalkivet Alsønderup-Tjæreby.

Smith. Siden har flere forhenværende socialdemokratiske ministre siddet på formandsposten, som i dag er tildelt Per Kofoed Larsen – landsformand for Danske Seniorer og en af de driftige drenge, hvis forældre drev Pension Kildegaard fra slutningen af 50'erne til begyndelsen af 80'erne.

Forfatter og samfundsdebattør Ole Hyltoft skrev i en kronik i Jyllands-Posten i 2010 om blandt andet højskolens indvirkning på sommerbyen:

"Mentaliteten og aktiviteten i feriebyen har ændret sig den sidste snes år. Mellemkrigstidens og de første efterkrigsårs spidsborgerlige standsbevidsthed findes ikke mere. Eller også er den gemt grundigt hen i nogle af gullaschbaronernes opulente villaer.

Hvad kan Tisvilde takke sin fornyelse for?

Jeg tror det begynder i 60'erne. Da man anlægger den enorme og uskønne parkeringsplads ved indgangen til skoven. Det sker samtidig med at bilen bliver folkeeje. S-toget udvides til Hillerød. Og i dag er der halvtimes drift mellem Hillerød og Tisvilde."⁴

"Ikke længe efter finder den forkætrede finansudvalgsformand, reklamemand og frihedskæmper, Kristian Albertsen, på at oprette en pensionisthøjskole i en af borgerskabets gamle bastioner, Pension Julsgård tæt ved stationen.

I 80'erne rettes et nyt stød mod Kistrups bostonianere. Det folkelige Helenecenter for de unge familier med børn

oprettes. Dertil kommer, at enkebaronessernes refugium, Helenekilde Badehotel, ændrer karakter til et populært kursuscenter, så mange forskellige befolkningsgrupper kommer på en tredages tur til Tisvilde og Slugten.”⁴

”Alt i alt: Sommerbyen er blevet aldeles folkelig. Gamle koner fra Albertsens højskole tumler ned ad hovedgaden og spiser is hos Frydensbergs efterfølgere. Om lørdagen er her loppemarked, ofte med den livgivende Suzanne Bjerrehus som et sprudlende midtpunkt.”⁴

Den kreative og entusiastiske forstander Mogens Johansen har tegnet højskolen de sidste 23 år. Han er uddannet pædagog og er samtidig en habil musiker med forkærlighed for jazzmusikken. Han spiller formidabelt på både klarinet og saxofon, men mestrer også harmonika, guitar og klaver. Mogens stiftede allerede i 1979 bekendtskab med Tisvilde, hvor han som helt ung spillede med sit jazzorkester på værtshuset Birkekroen i det forhenværende Pension Poulstrup. Senere spillede Johansens Quientet på Bio Bistro, og da Mogens blev forstander, bragte han jazzmusikken med sig til højskolen. Gennem tiden har mange store jazznavne gæstet skolen, heriblandt Jesper Thilo, Niels-Henning Ørsted Pedersen, Alex Riel, Papa Bue, Bent Fabricius-Bjerre og ikke mindst Hugo Rasmussen, som blev en kær ven af skolen. I dag arrangeres mange jazzkurser, men også kurser med opera, visesang, dansk-top og kor. Musik og sang har fået en væsentlig plads på højskolen, som i øvrigt udbyder en bred vifte af forskellige kurser.

Ind imellem kan man i Tisvilde opleve et festligt og gakket optog af børn, bedsteforældre og klovne med musik og megafon. Optøget bevæger sig ned gennem Hovedgaden og op langs jernbanen på cykelstien alt imens der gøgles, synges og laves morgengymnastik. Det er Cirkus Big der er på spil. Højskolens meget populære cirkusferie for små og store. Mogens Johansen fortæller:

”Vi har været ved stranden og flyve med drager, fået saftvand, kaffe, the og kage, leget og har haft en dejlig dag. Da vi går ad Hovedgaden hjem, kommer en lille dreng op på

siden at mig, tager mig i hånden og kigger op på mig og siger: Mogens, får du penge for det her?”⁵

Maden på højskolen er fulgt med tiden. I 1990'erne og før da, var det især pensionister med rødder i arbejderkulturen, der kom på besøg, og deres kostvaner afspejlede sig i menuen, som primært bestod af god gammeldags dansk mad. Men siden er der sket meget, og højskolen forsøger til stadighed at tilpasse sig kursisterne. Køkkenchef Lene Hamborg, som har været ansat på højskolen siden 1997, fortæller:

”Der er stor forskel på, hvordan folk spiser - opera- og jazzkursisterne har f.eks. helt forskellige madvaner. Mens jazzfolk er til traditionel dansk mad gerne med en øl eller rosévin til, så er opera holdet og korfolk sjovt nok mere til lette salater og mad fra andre steder i verden”⁶

”- dog er der ingen garanti for, at det er sådan hver gang. Men det finder man ud af senest på kursets anden dag. Allerede dér har vi godt styr på, om det går i den ene eller anden retning.”⁶

I dag er det gamle pensionat seniorhøjskole og kursus-hotel, og alle er hjerteligt velkomne. Som Mogens Johansen siger:

”Velkommen til dig, velkommen til alt det, der er dig, velkommen til dine forventninger om et lærerigt ophold sammen med andre mennesker, der er ligeså velkomne.”⁶

Det gælder ikke mindst alle de mange frivillige, som yder en uvurderlig indsats, og hjælper med at få det hele til at klappe. Frihed koster som bekendt, og uden statsstøtte, men med værdifuld hjælp fra Tisvilde Højskoles mange venner, er her skabt frihed til at eksperimentere og skabe unikke oplevelser.

Først på året 2025 takkede Mogens Johansen af og sagde velkommen til sin afløser, jurist og musiker Mads Westfall. Han vil i fremtiden være manden med musikken, der med gæstfihed byder velkommen på den favnende højskole.

Maleri af Tabita Schwenn – der spilles bridge og Tabita selv står bagerst til højre i billedet. Tisvilde har haft to ”grønne damer”. Begge var de altid klædt i grønt og indrettede deres hjem i grønne toner. Den første grønne dame var Tabita, den næste Liv Tvermoes. Det var meget populært at spille bridge i pensionaternes storhedstid. I dag arrangerer Tisvilde Højskole bridgekurser med undervisning af nogle af Danmarks bedste bridgeinstruktører. Vejby-Tibirke Selskabets billedsamling.